TAFELGENOTEN

Van Alba de Céspedes zijn verschenen
Verboden schrift
Zoals zij het ziet
Niemand kan terug
Tafelgenoten

Alba De Céspedes werd in 1911 in Rome geboren als dochter van een Cubaanse vader en een Italiaanse moeder. Haar debuutroman *Niemand kan terug*, gepubliceerd in 1938, werd gecensureerd en uiteindelijk uit de handel genomen: de vrouwelijke personages waren al te zelfstandig en dat gaf geen pas. Tijdens de oorlog zat De Céspedes in het verzet en twee keer werd ze gevangengenomen. Ze schreef proza, poëzie en theaterteksten, en ze onderhield vele internationale contacten met Europese intellectuelen als Simone de Beauvoir en Natalia Ginzburg. Haar romans zijn verfilmd, haar boeken zijn in talloze talen vertaald en haar werk heeft auteurs als Annie Ernaux en Elena Ferrante geïnspireerd: Alba de Céspedes is een van de belangrijkste auteurs uit de Italiaanse literatuur van de twintigste eeuw.

ALBA DE CÉSPEDES

TAFELGENOTEN

Verhalen

Uit het Italiaans vertaald door Manon Smits

MERIDIAAN
UITGEVERS

2026

Deze vertaling is mede mogelijk gemaakt dankzij een subsidie van het Italiaanse ministerie van Buitenlandse Zaken en Internationale Samenwerking.

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands letterenfonds dutch foundation for literature

Eerste druk, oktober 2026

© Alba de Céspedes (1955)
© 2026 Nederlandse vertaling Manon Smits
© 2024 Cliquot edizioni srl – Roma
Oorspronkelijke titel *Invito a pranzo*
Oorspronkelijke uitgave Cliquot edizioni srl – Roma
Published in agreement with the heirs of Alba de Céspedes
Dutch edition (2026) published in agreement with Cliquot edizioni srl – Roma
Omslagontwerp Nanja Toebak
Omslagbeeld © Shutterstock
Auteursfoto © Mondadori Portfolio, Emilio Ronchini
Typografie Wim ten Brinke
Wilco

ISBN 978 94 93486 06 5
NUR 302

www.meridiaanuitgevers.com
@meridiaanuitgevers
@meridiaanboeken
Meridiaan Uitgevers

TDM (Text & Data Mining) is uitdrukkelijk niet toegestaan zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgeverij

FSC www.fsc.org
MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C004472

INHOUD

Het bruidje 9
Gebroken benen 65
Afscheid 83
Zondag 91
Avondrood 99
Tafelgenoten 145
Het bankboekje 155
De geur van rook 163
Twee geliefden 171
Reisgezelschap 179
De kerkklokken 187
Een dag in augustus 195
Vakantie in de stad 215
De rode fiets 223
De grijze sjaal 233
De les 241
De muur van het lyceum 249
Het meiske 299

Voor Franco

HET BRUIDJE

Toen ze de huizen in zicht kregen, zette Giovanni zijn koffer op de grond en wees: 'Kijk, daar is het dorp.'

Ook Maria zette haar koffer neer en voordat ze iets terugzei streek ze over haar rood aangelopen gezicht van de inspanning, over het bezwete haar. Toen antwoordde ze: 'Mooi, hoor.' En in een poging om haastig te genieten van de korte stop keek ze aandachtig naar de huizen die in de verte te zien waren op de zonovergoten vlakte; maar de huizen, bomen en weilanden versmolten in haar ogen tot een groene nevel. Nog steeds hoorde ze het obsessieve gedreun van de trein, ze had het gevoel alsof ze nog de hele tijd heen en weer werd geschud.

'Ben je moe?' vroeg haar echtgenoot.

'Nee, hoor,' antwoordde ze glimlachend. Meteen pakte ze met haar pijnlijke, rode hand de zware koffer weer vast, tilde hem wankelend onder het gewicht op en liep verder, met geheven hoofd, zodat er wat frisse lucht door haar haar zou waaien.

'Het is warm,' zei Giovanni, 'een stuk warmer natuurlijk dan waar jij vandaan komt, maar je went eraan. Weet je, normaal is er een bus van het station naar het dorp, net zo'n grote als in de stad… of nou ja, zo ongeveer. Hij reed nog tot een dag of wat geleden; nu is hij geschrapt vanwege de benzine.'

'Wat maakt het uit?' zei ze. Een brede lach zat verstard op haar gezicht, een lach zonder charme, een grimas. *Nog even en dan zijn we bij de bocht*, dacht ze, *o, waren we maar alvast bij de bocht, zal ik het halen? Zal ik het halen?* Ze was bang dat ze zou moeten toegeven: *Ik kan niet meer*.

'Als we hadden geschreven: "We komen zo en zo laat aan, dan was Michele ons komen ophalen met zijn paard.'

Als bij toverslag zag Maria het paard midden op de weg verschijnen, een mooi paard en een koets. Ze stelde zich voor dat ze de koffer op de bok gooide, instapte, achteroverleunde tegen de kussens en zich zittend liet voorttrekken, zonder nog die kwelling in haar opgezwollen, vermoeide voeten, en dat gewicht van de koffer dat haar hand in brand zette.

Intussen bleef Giovanni maar herhalen: 'Dom van me, ik had Michele moeten schrijven.'

Michele, Domenico en papa. Tijdens de reis had hij het aan één stuk door over hen gehad, alsof zijn vader en zijn broers nu pas weer in zijn herinnering waren opgedoken, met alle genegenheid en gewoonten waar hij in die twee jaar niet meer aan had gedacht. Vanaf het moment dat ze de vorige dag op de trein waren gestapt, twee uur nadat ze uit de kerk waren gekomen, leek hij, in plaats van samen met haar te genieten van de nieuwe stap in hun gezamenlijke liefdesleven, plotseling bij zijn familie te zijn teruggekeerd. Misschien omdat hij zijn uniform had ingeruild voor zijn burgerkleren, waaraan hij de geur van het zuiden had herkend, een geur van vertrouwde plekken en personen. Naarmate ze dichter bij zijn ouderlijk huis kwamen, sloeg zijn vermoeidheid steeds meer om in een opgewonden spanning waardoor hij zijn pas versnelde. Intussen bleef hij

maar kletsen, hij wees naar de rivier, de boerderijen, en stelde de dichtstbijzijnde huizen aan haar voor alsof het mensen waren. 'Kijk! Daar woont de schoolmeester, en daar de zus van mijn moeder zaliger', waarbij hij zijn blijdschap om alles terug te vinden aanzag voor de wens om het zijn bruidje te tonen. Zij knikte zonder iets te zien: 'Mooi,' herhaalde ze versuft, voortdurend op het punt om te stoppen, haar schoenen uit te trekken en te zeggen: 'Ik kan niet meer.'

Ineens hield Giovanni haar aan haar arm tegen, hij gebaarde dat ze stil moest zijn, ook al deed ze haar mond niet open, en verkondigde opgetogen: 'Kijk: na de brug nemen we het steegje. Zie je dat huis? Dat is het.'

Afgezonderd in een groot stoppelveld stond een witte boerderij, met maar een paar bomen eromheen. De zomer woedde genadeloos over de vlakte: de weilanden waren geel, de hagen stoffig, het beekje stroomde tussen gloeiend hete keien door. Maria versnelde haar pas over de dorre balken van het bruggetje, bang dat ze het zouden begeven en dat ze in dat verraderlijke water, als kokende olie, zou storten.

Popelend van ongeduld liep Giovanni al een paar stappen voor zijn vrouw uit, maar toen kwam hij bij haar terug, grinnikend als iemand die een verrassing in petto heeft. 'Ze hebben ons vanochtend niet zien komen,' zei hij, 'en nu verwachten ze ons niet meer. Ze denken dat we morgen aankomen. En dan stap ik ineens binnen en zeg: "Daar zijn we dan!"' Hij had het meer tegen zichzelf dan tegen haar en liep uitgelaten verder, in die drukkende hitte, bungelend met zijn koffer. Hij vroeg haar niets eens meer: 'Ben je moe? Heb je het warm?', wellicht geïrriteerd omdat ze zo sloom liep. Maar Maria merkte het niet eens; ze was er niet mee bezig dat ze op

het punt stond om als pasgetrouwde bruid aan te komen in het huis waar haar schoonvader en zwagers, die zij niet kende, op haar wachtten, en het kwam ook niet bij haar op om haar haar te fatsoeneren zodat ze een goede indruk zou maken. Haar enige gedachte was dat ze bij dat witte huis moest zien te komen.

Eindelijk bereikten ze het erf. Giovanni rende naar het raam op de begane grond en gluurde lachend naar binnen, zijn ogen wijd opengesperd in een kinderlijke uitdrukking, maar hij werd teleurgesteld. Hij gebaarde naar zijn vrouw dat er daar niemand was, dat ze misschien boven lagen te slapen; hij maande haar te wachten, duwde de deur open die op een kier stond en verdween naar binnen.

Er stond een bankje op het erf, tegen de muur. Maria strompelde erheen en eindelijk kon ze neerploffen, totaal uitgeput; haar koffer had ze laten staan. Ze trapte haar schoenen uit door met de neus van de ene tegen de hak van de andere te duwen. Zo bleef ze zitten, tegen de muur geleund, met haar ogen dicht, versuft door die plotselinge weldaad die vanuit haar benen via haar heupen en rug opsteeg tot aan haar nek en haar gezicht. Het voelde alsof ze door stralende ruimtes zweefde, wegzakte in verfrissende blauwgroene diepten. Er kwamen lichte briesjes over haar heen als golven op het strand. En die grauwe, eindeloze nacht, en de zware geuren van de overvolle coupé, en de stoffige stations, 'kom mee, pak je koffer, we moeten overstappen', en dat ellenlange sjokken in de zon, dat leek nu echt allemaal voorbij. Ze was aangekomen.

Uit het huis klonken opgetogen kreten, haastige voetstappen, maar ze verroerde zich niet; ze genoot van dit rustmoment, gulzig, als van een glas ijskoud water. Tot-

dat ze haar nieuwe familieleden voor zich zag staan: twee lange jongemannen en een klein, gedrongen oud mannetje. Ze stond meteen op, met een grote glimlach. De mannen bleven haar in een groepje aandachtig bekijken, en ook Giovanni bekeek haar: klein, zonder schoenen, haar voeten breed uitgespreid in haar grijze kousen, als eendenpoten.

Geen van hen zei iets tegen haar; ze bleven maar staan kijken, en zij nam maar aan dat dat hun manier van begroeten was.

Uiteindelijk zei Giovanni: 'Ze is moe. In haar dorp is het altijd koel, dat is bij de bergen.' Terwijl hij over haar praatte wees hij naar haar alsof ze een dier in een kooi was.

De vader antwoordde: 'Zeg maar dat ze in de keuken kan gaan zitten.' Een van de zoons, ze vermoedde dat hij Michele was omdat hij het jongst leek, tilde haar zware koffer op. Maria pakte haar schoenen op, en zo liep ze naar binnen.

De keuken was ruim, maar donker. Er kwam geen zonlicht door de zware luiken; er was maar één raam dat op een kier stond. Aan de muur hingen zadels, gereedschap, koebellen en grote met kwastjes versierde bellentuigen voor paarden; op tafel stonden vuile wijnglazen en daartussen lagen oude speelkaarten verspreid. Zwarte roetstrepen liepen naar het plafond, en aan weerszijden van de haard stonden, recht tegenover elkaar, twee houten banken waarin met een mes allerlei namen, getallen en tekeningen waren gekerfd.

Maria wierp een vluchtige blik om zich heen; door de penetrante geur van sigaren en wijn, die tussen die vier muren hing, voelde het als een plek die uitsluitend voor mannen was bedoeld, speciaal voor hun bezigheden.

Een beetje ongemakkelijk nam ze daarom maar plaats bij de haard.

De anderen gingen aan tafel zitten, vroegen haar er niet bij. Giovanni schoof de glazen aan de kant, raapte de kaarten bijeen en begon in dialect te praten met zijn vader en broers. Maria ving er maar af en toe een woord van op; die rappe, dichte, gutturale manier van praten klonk voor haar als een vreemde taal. Het was haar alleen wel duidelijk dat Giovanni niets vertelde over de afgelopen anderhalf jaar, niets over hun huwelijk en niets over haar; en nu hij haar zo alleen liet was ze bang dat ze al was vergeten, net als het Italiaans en zijn herinneringen aan de militaire dienst. *Wat doe ik hier eigenlijk, bij deze vier mannen?* vroeg ze zich af, en het viel haar op hoezeer ze op elkaar leken wat betreft de vorm van hun mond en de aanzet van hun glanzend zwarte haar. Onder zijn borstelige wenkbrauwen had Giovanni dezelfde ogen als zijn vader. Nu hij zijn burgerkleren droeg herkende Maria in hem niet langer die soldaat die elke avond bij de ingang van het hotel op haar had staan wachten. Ze werd overvallen door een hevige weemoed, en door de vrees dat ze in een val was gelopen: ze moest denken aan de verhalen die haar werden verteld toen ze klein was, over zigeuners die kinderen weghalen; ze stoppen ze in een zak en nemen ze mee in hun woonwagens, en daarna wordt er nooit meer iets van ze vernomen. Bevangen door de vrees dat ze heel alleen was overgeleverd aan een stelletje onbekenden, dacht Maria koortsachtig terug aan de zoete verwachting die ze had gevoeld in de tijd dat ze zich verheugde op haar huwelijk en op dit huis, de verlangens die haar tot diep in de nacht wakker hielden in dat naargeestige kamertje van het hotel waar ze werkte. Overdag wer-

den alle verplichtingen, alle uitbranders gefilterd door het weefsel van die verwachting zonder een spoor achter te laten; en ze vervulde haar taken gemakkelijk, alsof ze blaadjes van een kalender scheurde. Intussen herhaalde ze, als een innerlijk protest, bepaalde woorden die Giovanni tegen haar had gezegd: 'Zodra we getrouwd zijn vertrekken we; we pakken de trein en dan neem ik je mee naar huis…' Ze had het zich anders voorgesteld, dit huis; ze had verwacht dat de familieleden, zoals Giovanni ze had beschreven, haar met open armen zouden ontvangen. Maar nu lieten ze haar in een hoekje zitten, en Giovanni praatte met ze zonder haar een blik waardig te keuren. *Waarom ben ik ooit met zo'n man getrouwd? Wat zag ik in hem?* vroeg ze zich af. *Ik kan niet bij deze types wonen, ik versta niet eens wat ze zeggen. Morgen ga ik hier weg*, hield ze zich voor; maar ze wist dat dat lastig zou worden, in de trein had Giovanni tegen haar gezegd: 'Kijk maar goed door het raampje: dit soort reizen maak je maar eens in je leven.'

Ze bedacht dat ze een manier moest zien te vinden om te vluchten, nu meteen, zonder dat de anderen het merkten. Misschien kon ze naar buiten gaan met het smoesje dat ze een luchtje wilde scheppen, en dan hup, wegrennen naar het station. Ineens besefte ze met een schok dat ze al haar geld aan Giovanni had gegeven; maar misschien kon ze de stationschef smeken om haar evengoed te laten vertrekken, al was het in de veewagon. Ze beefde bij de gedachte dat ze de grootste fout van haar leven had gemaakt en dat er geen ontkomen meer aan was. *Hier zit ik voor de rest van mijn leven*, bedacht ze terwijl ze om zich heen keek. Dit zou haar huis zijn, dit haar familie, hier zou ze blijven tot aan haar dood.

Bijna onwillekeurig sprong ze overeind. En Giovanni zei, alsof hij haar geen moment uit het oog had verloren: 'Ah, goed zo, Maria, ga die glazen maar eens afwassen…'

Ze bloosde, beschaamd over haar eigen gedachten, maar ze gehoorzaamde meteen, ze wilde niet gegeneerd lijken en glimlachte juist spontaan om te laten zien dat ze niet tevreden en niet ontevreden was, maar ongedwongen, alsof ze thuis was. Maar onwillekeurig zag ze vol weerzin dat alles vies was: in de keukenkast lagen de uien, tomaten en aardappelen lukraak tussen de blikken schoensmeer en klosjes garen. Haar schoonvader zei dat de vaat tot nu toe altijd was gedaan door oom Agostino, die elke avond langskwam voor de huishoudelijke klusjes. 'Je zult zien, hij is net een wijf,' grijnsde Giovanni. 'Morgenochtend zal ik alles eens goed schoonmaken,' zei ze, en ze ging naast haar man zitten, in de hoop dat hij haar in het gesprek zou betrekken. Maar hij zat met zijn broers te praten over een paar meiden uit het dorp, en Domenico zei dat die en die er een stuk op vooruit was gegaan, en dat die andere zelfs een schoonheid was geworden. Giovanni lachte, sloeg met zijn vuist op tafel en zei dat hij niet kon wachten om ze terug te zien. 'Morgen,' zei hij. Ze zouden de volgende dag allemaal op stap gaan, en zij zou thuisblijven om te vegen, te wassen, te koken, te zwoegen, alsof ze alleen maar van werkgever was gewisseld.

'Giovanni…' mompelde ze, bijna alsof ze om hulp vroeg.

Hij draaide zich om en gaf haar een klap op haar heup. 'Ze is moe,' verklaarde hij aan de anderen. 'In het noorden was ze zo'n deftige kamermeid. Weet je, ze worden daar als dames behandeld. Maar ze kan alles hoor, ze is

kerngezond en niet bang om haar mouwen op te stropen. En ze is al tweeëntwintig; een volwassen vrouw.'

Maria keek omlaag, beschaamd door de manier waarop haar man over haar sprak. Hij deed net alsof zij zelf niet kon praten. En ook zijn vader wendde zich tot Giovanni als hij haar iets te zeggen had.

'Breng haar maar naar boven, als ze naar bed wil. Ik heb de grote slaapkamer laten klaarmaken. Op de ladekast liggen de oorbellen van je moeder, die jou toekomen.'

'Bedankt,' zei Giovanni.

'Bedankt,' herhaalde Maria. En ze voegde er schuchter aan toe: 'Ik ben niet moe, hoor, ik blijf hier bij jullie.'

Na het avondeten ging ze naar boven. Haar schoonvader wilde wel meelopen, maar hij had last van zijn hart en kon de trap niet op. Hij bleef beneden staan kijken terwijl zij omhoog liep en wees haar de weg: 'Daar, de middelste deur, ja, die is het.' Ze stapte naar binnen, deed het licht aan, en het schijnsel viel door de deuropening helemaal tot onder aan de trap waar de oude man tegen de leuning aan stond. In de enorme kamer stonden alleen een groot tweepersoonsbed met een bruine sprei, een stoel en de ladekast. 'En, bevalt-ie?' vroeg de oude ongeduldig. Maria hoorde iets van ontroering in zijn stem. Dus liep ze terug naar de deur: 'Heel erg,' zei ze glimlachend. In het halfdonker van de trap staarden zijn ogen haar aan met een mengeling van verdriet en genegenheid; het was zijn echtelijke slaapkamer geweest, en nu zou daar voortaan een onbekende slapen.

'Heb je de oorbellen gevonden?' vroeg hij.

'Nog niet.'

'Ze liggen op de ladekast. Ga kijken, toe maar.'

Ze liep de kamer weer in en pakte het doosje. Giovanni was beneden blijven drinken, hij liet haar alweer alleen in dit nieuwe leven dat haar zo vijandig ontving; daarom was ze de oude man dankbaar dat hij haar in elk geval met zijn stem vergezelde. Toch had ze, toen ze dat doosje openmaakte in die onbekende kamer, het gevoel alsof ze iets aan het stelen was. Het waren zware, dure oorbellen van koraal en goud; maar zij had geen gaatjes in haar oren, en zou ze nooit kunnen dragen.

'Vind je ze mooi?' drong de stem van haar schoonvader aan.

Ze liep terug naar de trap met het doosje in haar hand.

'O, ze zijn heel mooi, prachtig, bedankt,' zei ze.

Even keken ze elkaar aan: het meisje daarboven, bleek en onzeker, de oude man vanaf beneden met een indringende blik. Maria begreep dat hij het moeilijk had met deze overdracht, dit aftreden; hij richtte zijn blik op haar alsof het een wijsvinger was, opdat zij het belang van dit moment zou inzien. 'Bedankt,' herhaalde ze ontroerd. Het liefst zou ze naar beneden gaan om hem te omhelzen; maar zijn strenge voorkomen intimideerde haar. Hij maakte zich langzaam los van de leuning en terwijl hij in de duisternis verdween zei hij: 'Welterusten, Maria.'

Het meisje ging terug naar de slaapkamer en hoorde opnieuw haar naam zoals de oude man die had uitgesproken, met de volle klank van zijn dialect; het voelde alsof dat de eerste verwelkoming was die ze hier had gekregen. Opgebeurd liep ze naar het raam en keek naar buiten; achter het huis lag een uitgestrekte akker in het maanlicht; er lagen schaduwen van lange stammen op de grond als planken. Er was geen enkele berghelling te zien aan de horizon; alles was vlak. Het was alsof ze nog

steeds in de trein aan het raampje zat: de hitte steeg op van het land, zwaar, als menselijke adem. Overmand door vermoeidheid ging Maria op het bed zitten, en onder haar gewicht kraakten de maisbladeren. Tegenover haar aan de muur zag ze een grote foto van Giovanni's moeder.

Het was een dunne, donkerharige vrouw. Er hingen dikke lokken om haar voorhoofd als repen stof. Boven de magere wangen, die donker waren gekleurd door de grove uitvergroting, had ze twee zwarte, priemende ogen, die Maria verbitterd aankeken en het duidelijk betreurden dat zij al dood was en nu moest toezien wat er in haar huis allemaal gebeurde zonder dat ze er nog aan kon deelnemen. Maria weerstond die blik en zag hem geleidelijk aan verzachten, terwijl er onder de argwaan een heimelijke behoefte aan communicatie doorscheen. Ook zij was van ver gekomen, van Sardinië, had Giovanni haar verteld; en wie weet had ook zij alleen in deze kamer gezeten op haar eerste avond. Ze had haar hele leven tussen deze muren doorgebracht en ze bleef hier ook na haar dood, onaangetast achter glas zoals een heilige soms onder een altaar lag.

Giovanni kwam maar niet naar boven. Maria hoorde zijn stem, en de stem van Michele. Daarnet, toen ze bij de haard soep zat te eten, had ze hen allemaal langdurig geobserveerd. Giovanni gedroeg zich anders, heel anders dan normaal, maar ze had zich getroost met de gedachte dat de echte Giovanni degene was die zij kende. Dit was de zoon, de broer, dit was niet Giovanni. Ook Michele en Domenico gedroegen zich vast heel anders buitenshuis.

Ze bekommerden zich niet om haar, ze gedroegen zich vrijelijk, alsof er niemand bij was; en ze had het-

zelfde gevoel bij hen als toen ze voor het eerst bij mensen in de huishouding was gaan werken. Ze was blij geweest om haar vader te verlaten, maar bij het afscheid had ze toch gehuild, omdat ze ertegen opzag om bij vreemde mensen te gaan wonen waar ze altijd op haar tenen moest lopen. Maar de vrouw des huizes trok zich juist niets van haar aan. Ze liet haar de slaapkamer in komen terwijl zij nog in bed lag, slonzig, nog omhuld door de lucht en de zorgen van de nacht, ze toonde zich vrolijk, chagrijnig, ze lachte en huilde waar zij bij was, zonder enige gêne. Maria kuchte of stampte als ze in de buurt kwam, in de hoop dat mevrouw haar zou horen en zich zou inhouden. En ook in het hotel waar ze later ging werken bleef ze altijd even aarzelend staan voordat ze naar binnen ging in de rommelig achtergelaten kamers, alsof ze andermans geheimen schond. Maar het was haar al snel duidelijk geworden dat het werk als dienstmeisje betekende dat je geen leeftijd meer had, geen sekse, geen menselijke gelaatstrekken en gevoelens, en evenmin enig oordeel of kritisch vermogen. Nu kreeg ze weer datzelfde ongemakkelijke gevoel.

Ze twijfelde of ze zich zou uitkleden of niet; ze voelde zich onzeker, gevolgd door de blik van haar dode schoonmoeder. Ten slotte ging ze maar alvast op bed liggen, en ze zakte weg in een beangstigende halfslaap waarin ze droomde over Michele en Domenico; ze hoorden hen boers lachen zoals eerder, ze hoorde de trein puffen, afgemat door de hitte, en er sloop iemand naar binnen om de oorbellen te jatten. Met een ruk schoot ze overeind.

'Wat is er?' zei Giovanni. Hij deed de deur zachtjes achter zich dicht en kwam in het donker naar haar toe.